

Tammisunnuntain juhla Vimpelissä 27.1.2019

Mauri Koskela

Kunnioitetut sotiemme veteraanit, sotasukupolven naiset ja miehet, hyvä juhlayleisö!

Haluan aloittaa puheeni tässä juhlassa jo osin unohtamallani tavalla. On nimittäin syytä kiittää veteraanisukupolviamme siitä, että voin pitää puheeni suomen kielellä ja että voin yleensä pitää puheeni itsenäisessä Suomessa. Elleivät vapaussoturimme olisi olleet valmiita lähtemään Tammisunnuntaina 1918 päättäväisesti ja uhrivalmiina riisumaan Pohjanmaalle sijoitettuja venäläisiä joukkoja aseista ja osallistuneet myöhempiin vapautustaisteluihin, emme tätä juhlaa viettäisi. Kiitän myös niitä veteraanipolvia, jotka tuota saavutettua itsenäisyyttä puolustivat ja suurin uhrauksin sen säilyttivät.

Samalla haluan kiittää myös mahdollisuudesta toimia juhlapuhujana juuri Pohjanmaalla, kotikonnuillani. Ovathan nämä alueet olleet merkittävästi vaikuttamassa koko Vapaussodan kulkuun ja lopputulokseen. Täällä Vimpelissä toimi 26. joulukuuta 1917 – 14. tammi-kuuta 1918 Vimpelin Sotakoulu joka on nykyisin Haminassa toimivan Reserviupseerikoulun edeltäjä ja koulutti muutamien etujoukkona Suomeen tulleiden jääkäreiden johtamana upseereita ja johtajia Vapaussotaan osallistuneille joukoille. Sotakoulun toiminta jäi kahteen kurssiin ja sen toimintaa jatkamaan perustettiin Vöyrin Sotakoulu. Vöyrillä koulutettiin aliupseereita suojeluskunta-armeijaa varten sodan vaativiin olosuhteisiin. Molempien sotakoulujen antamien oppien merkitys joukkojen johtamiselle ja taistelujen lopputulokselle on kiistaton. Tätä tuki Saksasta SS Equity laivan mukana tulleen jääkärien etujoukon lisäksi laivalla olleet 6500 jalkaväkikivääriä, 500 pistoolia, 30 konekivääriä, 4500 käsikranaattia ja 2,6 miljoona patruunaa, jotka olivat tarkoitettut suojeluskuntien aseistamiseen, mutta joita käytettiin myös sotakoulujen oppilaiden kouluttamiseen.

Lappajärvelle, omaan syntymäkotikuntaani taas siirrettiin Porvoon läheltä Saksanniemestä sinne perustetun Saksanniemen Järjestyslipuston osat toiminnan käydessä siellä mahdottomaksi punaisten ja venäläisten vastatoimien takia ja lipuston jouduttua hajaantumaan. Uudelleen muodostettua joukkoa alettiin kutsua Lappajärven Ratsukouluksi. Ratsukoulu osallistui taistelukäskyn mukaisesti Tammisunnuntaina 1918 venäläisten aseistariisumiseen Lapualla ja sittemmin myös muihin Vapaussodan taisteluihin Hämeessä ja Karjalassa. Lie-nee syytä mainita, että Ratsukoulusta muodostettiin myöhemmin ensimmäinen Itsenäisen Suomen sotaväen luetteloon merkitty joukko-osasto, Uudenmaan Rakuunarykmentti. Koska Järjestyslipusto oli aikanaan perustettu maamme laillisen järjestysvallan ylläpitämiseksi, joukkoa pidetään myös nykyisen Poliisiammattikorkeakoulun perinnejoukkona.

Vielä on mainittava Korttesjärvi, josta väkilukuun suhteutettuna lähti suurin määrä miehiä jääkäreiksi Saksaan hakemaan suuresti tarvittua sotilaskoulutusta.

Arvoisat kuulijat!

Suomi itsenäistyi 6.12.1917. Ajatus vapaudesta oli itänyt jo pitkään ennen sitä. Toinen sortokausi ja ensimmäisen maailmansodan syttyminen saivat erilaiset aktivistiliikkeet yhdistymään ylioppilaskomitean johdolla. Ne ottivat päämääräkseen Suomen täydellisen irrottamisen Venäjästä. Passiivisen vastarinnan rinnalle nousi aktiivinen valmistautuminen vastarintaan – ensin jääkäriliike, ja kevästä 1917 alkaen perustetut suojeluskunnat, jotka nekin salaamismielessä nimettiin alkuvaiheessa palokunniksi tai urheiluseuroiksi.

Ensimmäisessä maailmansodassa erityisesti Saksalle kärsityt tappiot ja sisäiset ongelmat ajoivat Venäjän keuhkolla 1917 vallankumoukseen ja keisarivalta kaatui. Erinäisten vaiheiden jälkeen väliaikaisen hallituksen kukistuttua bolševikkien lokakuun vallankumouksessa 1917, Suomen poliittiset piirit jakoutuivat kahtia itsenäisyyden tavoittelun suhteen. Epäselvässä tilanteessa eduskunta julistautui ”toistaiseksi” korkeimman vallan haltijaksi 15. marraskuuta. Svinhufvud kokosi itsenäisyyismiehistä uuden senaatin eli hallituksen, joka aloitti toimintansa 27. marraskuuta ja asetti tärkeimmäksi tavoitteekseen itsenäisyyden pikaisen toteuttamisen. Svinhufvudin senaatti eli Suomen hallitus laati itsenäisyysjulistuksen, jonka senaatin puheenjohtaja P. E. Svinhufvud luki eduskunnan edessä 4. joulukuuta 1917. Samalla hallitus antoi eduskunnalle esityksen Suomen uudeksi hallitusmuodoksi. Kaksi päivää myöhemmin eduskunta hyväksyi julistuksen. Julistuksen hyväksymispäivä, 6. joulukuuta vakiintui Suomen itsenäisyyspäiväksi. Eduskunta päätti 22. joulukuuta yksimielisesti pyytää Suomen itsenäisyydelle tunnustusta bolševikkihallituksen sijaan Venäjän perustuslakia säätävältä kansalliskokoukselta. Neuvosto-Venäjän kanssa rauhanneuvotteluita käynyt Saksa kuitenkin painosti Suomen hallitusta kääntymään nimenomaan Leninin kansankomissaarien neuvoston puoleen, mihin Svinhufvud lopulta taipui, koska Saksan tunnustus haluttiin nopeasti. Suomen senaatin valtuuskunta saapui 29. joulukuuta 1917 Pietariin virallisen tunnustuspyyynnön kanssa. Kansankomissaarien neuvosto antoi tunnustusesityksen muutama minuutti ennen puoltayötä 31. joulukuuta. Suomen valtuuskunta ei tyytynyt Venäjän hallituksen allekirjoittamaan paperiin, vaan odotti kunnes sai tunnustuksen henkilökohtaisesti Leniniltä. Yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea vahvisti päätöksen 4. tammikuuta 1918, Suomi oli muodollisesti itsenäinen. Maa ei kuitenkaan ollut päässyt irti entisestä emämaastaan. Vaikka Neuvosto-Venäjä oli tunnustanut Suomen itsenäisyyden, oli venäläisiä joukkoja edelleen maassa kymmeniä tuhansia. Neuvosto-Venäjän johto ei pitänyt kiirettä joukkojen kotiin kutsumisessa. Suomi oli osa Pietarin puolustusjärjestelmää sodassa Saksaa vastaan. Venäläiset myös toivoivat, että Suomessa käynnistyisi vallankumous ja Suomi liittyisi osaksi sosialististen valtioiden onnellista perhettä. Senaatti oli kuitenkin päättänyt, että itsenäisyys toteutetaan myös käytännössä. Järjestys oli palautettava ja venäläiset joukot riisuttava aseista. Tehtävä annettiin kenraali Mannerheimille. Mannerheim matkusti Vaasaan 18. tammikuuta ja aloitti välittömästi esikuntansa – tulevan päämajan – perustamisen.

Sotatoimien aloittamista koskevan taistelukäskyn Mannerheim antoi 25. tammikuuta samana päivänä, jolloin senaatti julisti suojeluskunnat hallituksen joukoiksi. Käskyn mukaan suojeluskuntalaisten oli tammikuun viimeisenä sunnuntaina, Tammisunnuntaina, tai tarkemmin ottaen 27. ja 28. päivän välisenä yönä yllätettävä ja riisuttava aseista Etelä-

Pohjanmaan venäläiset varuskunnat viidellä paikkakunnalla: Vaasassa, Lapualla, Ylistarossa, Seinäjoella ja Ilmajoella. Tammisunnuntain pontimena oli valkoisten tuntema pelko siitä, että Suomeen jääneet venäläiset sotilaat liittyisivät Venäjän bolševikkivallankumouksen mainingeissa punaisten riveihin. Samana päivänä punakaartit ottivat vallan eteläisen Suomen kaupungeissa. Vapausota oli syttynyt.

Anekdoottina todettakoon, että aseistariisuntaa Pohjanmaalla johtanut valkoisten ylipäällikkö Carl Gustav Emil Mannerheim kuoli myös sattumalta tammisunnuntaina vuonna 1951.

Hyvä juhlaväki!

Ihmisen elämässä 101 vuotta on kunnioitettava saavutus. Niin kauan on kulunut tänä päivänä Tammisunnuntaista. Maailmanhistoriassa 101 vuotta taas on lyhyt aika. Ihmisen elämään 101 vuodessa on todennäköisesti mahtunut niin ylä- kuin alamäkiäkin. Varmasti myös virheitä. Ihmisille ominaista on kuitenkin oppia virheistään ja olla toistamatta niitä. Valitettavasti maailmanhistorian osalta on todettava, että virheistä ei tunnuta oppivan ja osaa niistä toistetaan sukupolvesta toiseen.

Vuonna 1938 kansanryhmän vastainen kiihottaminen kulminoitui "Kristalliyöhön" Saksassa, jolloin juutalaisten yrityksiä tuhottiin, synagogia poltettiin ja useita ihmisiä tapettiin ja pidätettiin. 2018 vihapuheet Euroopassa ja Yhdysvalloissa kävivät kuumina. 1939 Saksa miehitti Tšekkoslovakian ja Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen. 1968 taas Neuvostoliitto päätti avustaa Tšekkoslovakiaa ns. Prahan keväässä. Jotkut kutsuvat sitä Tšekkoslovakian miehitykseksi. 1949 Euroopan neuvosto perustettiin Lontoon sopimuksella, 2019 todennäköisesti Iso-Britannia eroaa sopimuksettomasti Euroopan Unionista tehdyn Brexit-päätöksen myötä. Listaa voisi jatkaa loputtomiin, mutta uskoakseni jo nämä esimerkit kertovat ihmiskunnan lyhyestä muistista.

Hyvät kuulijat!

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on turvata maamme itsenäisyys sekä alueellinen koskemattomuus ympäröivästä tilanteesta riippumatta. Huolimatta Vapausodan jälkeen käydyistä Talvi-, Jatko- ja Lapin sodista, Suomi on onnistunut pitäytymään erillään maahamme kohdistuvista kriiseistä. Tämän tavoitteen saavuttaminen on edellyttänyt viisasta poliittista päätöksentekoa, oikeanlaista kansainvälistä yhteistyötä sekä itsenäistä ja toimintaympäristöön suhteutettua uskottavaa puolustuskykyä.

Uskottavan puolustuksen ylläpito vaatii toimenpiteitä. Yleinen asevelvollisuus ja naisten vapaaehtoinen asepalvelus sekä asevelvollisuusarmeija sinällään ovat signaali ulkopuolisille. Tämä mahdollistaa laajan reservin muodostamisen sekä nuorisomme parhaiden voimien saamisen yhteiskunnan käyttöön tarvittaessa. Se on valtava etu osittaisen asevelvollisuuden tai ammattiarmeijoiden valikoivaan väen ottoon. Asevelvollisuusjärjestelmällä on myös laajempaa merkitystä. Se rakentaa yhteiskunnalle tiedollista ja taidollista perustaa kriisiajan haasteista selviämiseen. Asevelvollisuusjärjestelmän kautta puolustusvoimat ja

suomalainen yhteiskunta ovat tiiviissä vuorovaikutussuhteessa, joka vahvistaa osallisuutta maanpuolustukseen ja yhteiskuntaan.

Turvallisuustilanne on kuitenkin ajautunut kuluvalle vuosikymmenellä huolestuttavaan suuntaan. Pelkästään YK:n puitteissa on käynnissä 15 rauhanturvaoperaatiota, joista kaksi Euroopassa. Ukrainan jäänyt kriisi on haavoittanut Euroopan turvallisuutta. Lisääntynyt jännitys on näkynyt lähellä meitä ja vaarana on, että Suomi voi tahtomattaan joutua vedetyksi mukaan eurooppalaisessa kriisissä vaikkapa Itämeren alueella. Uudenlaisen jännitteen on luonut Yhdysvaltain viimeaikainen poliittinen ja sotilaallinen ajattelu. Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka ovat edelleen laajasti sekaisin. Terrorismia ei ole kyetty aseinein nujertamaan puhumattakaan sen kasvualueiden syihin puuttumisesta vakavalla kansainvälisen yhteisön otteella. Kriisien seuraukset ovat näkyneet Suomessakin muun muassa turvapaikanhakijoiden lisääntymisenä muutama vuosi sitten. Afrikassa toimivat äärijärjestöt saavat jalansijaa köyhyydestä ja nuorison näköalattomuudesta sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksista elinmahdollisuuksiin. Eräiden arvioiden mukaan Afrikan väkiluku nousee nykyisestä noin miljardista kolmeen miljardiin vuonna 2050. Samaan aikaan elinmahdollisuuksien heikentyminen pakottaa ihmisiä etsimään parempia elinoloja muualta, osin Euroopasta. Hurjimmissa väitteissä jopa miljardi ihmistä saattaa suunnata kurjuutta pakoon. Mistä löytyvät heille uudet elinolosuhteet?

Itse juuri kaksi vuotta Lähi-Idässä palvelleena kannan huolta erityisesti Syyrian kriisin lyhyen aikavälin vaikutuksista Eurooppaan ja myös Suomeen. Maan sisäisesti ääriaine on pakotettu vuosien saatossa pois heidän tukialueiltaan Pohjois-Syyriaan, jossa hallitus ulkopuolisella tuella on nyt käynnistänyt toimet tämän ääriaineen tuhoamiseksi tai karkottamiseksi pois maasta. Ainoaksi suunnaksi jää Turkki ja sitä kautta reitti Eurooppaan. Mikäli tähän ei kyetä kansainvälisesti puuttumaan riittävän aikaisin, vaarana on ääriaineen tulo länsimaihin oikeiden pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden varjolla ja siitä seuraavat moninaiset lieveilmiöt.

Hyvät kuulijat!

Suomen etuja siis puolustetaan myös maamme rajojen ulkopuolella. Hyvät suhteet takaavat sen, että Suomi kykenee toimimaan vapaasti ja ilman ennakoasenteita sille tärkeäksi katsomiensa tavoitteiden saavuttamiseksi. Osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin taas vahvistaa maamme asemaa monin tavoin ulkovaltojen silmissä. Osallistumisella Suomi osoittaa kuuluvansa kansainvälisiin vastuunkantajiin resurssiensa rajoissa. Osallistuminen vahvistaa myös kotimaan puolustusta ja ylläpitää näkemystä uskottavasta puolustuksesta.

Uskottava puolustus ei muodostu pelkistä juhlapuheista vaan vaatii myös näyttöjä. Asehankinnat tänä päivänä ovat varsin avoimia ja niiden suorituskyky on tiedossa. Taktiikasta ja operaatiotaidosta voi lukea alan julkaisuista. Joukkojen suorituskyvystä taas on hyvin vaikea muodostaa kuvaa pelkästään varusmiespalveluksen tai kertausharjoitusten pohjalta. Sen sijaan kriisinhallintaoperaatioissa usein varsin vaativissa oloissa kyetään

antamaan kuva kaikille operaatioon osallistuville kansallisuuksille joukon koulutustasosta, suorituskyvystä ja ennen kaikkea tahdosta. Samalla voimme testata käytössämme olevaa kalustoa. Yhteensä tämän kuvan olemme kyenneet antamaan useille kymmenille kansallisuuksille. Uskallan väittää sen olevan parasta julkisuutta, jota puolustuksestamme voidaan antaa. Lisäksi operaatiokokemuksen karaisemat sotilaat ovat palattuaan entistä valmiimpia myös isänmaan puolustukseen. Jo pitkäaikainen ympärivuorokautinen toiminta kriisialueen vaarallisessa toimintaympäristössä kehittää henkilökohtaista valmiutta ja suorituskykyä. Pääosa kotiutuneista palaa kotimaahan positiivisesti muuttuneina. He ovat kokemuksineen myös siviiliyhteiskunnalle arvokas resurssi. Näin oli valtaosin tilanne myös jääkärien osalta.

Arvoisat kuulijat!

Jos vertaamme Suomen asemaa kansainvälis-poliittisesti tänään ja vuonna 1918, voidaan nähdä yksi merkittävä ero.

Puolustusjärjestelmällä on tänä päivänä vastattava hyvin toisenlaiseen toimintaympäristöön kuin viime vuosisadalla. Ei valmistauduta pelkästään maassa oleviin tai rajan yli tuleviin maajoukkoihin ja niitä tukeviin osiin. Sodan ja rauhan raja on hämärtynyt ja mukaan ovat tulleet uudenlaiset kriisit. Sotaa ei välttämättä julisteta, vaikka toiminta on jo käynnissä. Käytetään tunnuksettomia joukkoja, käydään hybridisotaa ja toteutetaan informaatio-operaatioita – ehkä tänäkin päivänä. Kansainvaellukset ja pakolaisuus asettavat omat haasteensa. Valmisteluaikaa ei ole kuukausikaupalla. Sota ja muut meitä uhkaavat kriisit eivät ole enää reiluja, jos ne ovat sitä koskaan olleetkaan.

Suomalaisten on edelleen oltava valmiita tekemään työtä Suomen ja suomalaisuuden puolesta kuten Tammisunnuntai ja sitä seurannut Vapausseura meille viitoittivat sekä kyettävä puolustamaan länsimaisia arvojamme. Varmistakaamme jokainen omalta osaltamme se, että olemme koko yhteiskunnassa riittävästi valmistautuneita ympärillämme tapahtuviin muutoksiin. Tämä Tammisunnuntain muistoksi järjestetty juhla on yksi muoto siitä.

Kiitos

Tammisunnuntain muistojuhla pidetään Vimpelissä 27.1.2019: sanajumalanpalvelus Vimpelin kirkko klo 10.00, kirkkolounas Vimpelin koulukeskus, Opintie 29, klo 11.30 ja päiväjuhla klo 12.30 Vimpelin koulukeskus